

М. Трянов

**РОЗБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО АНСАМБЛЕВОГО РЕПЕРТУАРУ
ЯК ТВОРЧА СТРАТЕГІЯ ХАРКІВСЬКОГО ГІТАРНОГО КВАРТЕТУ**

М. Trianov

**THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ENSEMBLE REPERTOIRE
AS THE CREATIVE STRATEGY OF KHARKIV GUITAR QUARTET**

Харківський гітарний квартет (Kharkiv Guitar Quartet) — один з провідних українських ансамблів, що зосередили свою діяльність на розвитку і популяризації сучасного академічного мистецтва. Колектив послідовно реалізує стратегію оновлення гітарного репертуару, орієнтуючись на актуальні напрями сучасної музики, зокрема на мікротоновість, яка займає дедалі помітніше місце у гітарному мистецтві сьогодення.

Осередком утворення квартету став Харківський національний університет ім. І. П. Котляревського, де у 2008 р. студентами класу заслуженого артиста України, професора Володимира Доценко було утворено постійно діючий квартет, до складу якого входили Роман Таранов, Максим Трянов, Олександр Чубаренко та Андрій Брагін. У той період до репертуару квартету входили найцікавіші зразки оригінальної музики цього жанру: багаточастинні сюїти Р. Діенса «Хамса» та «Чотири сторони світу» Ф. Кленьянс, прониклива, імпресіоністична «Балада» Дж. Дюарта, а також ряд перекладень: триголосьні фуґи Й. С. Баха (з репертуару Лос-Анджелеського квартету), концерти для чотирьох скрипок D-dur та G-dur Г. Ф. Телемана, Сюїта з опери «Кармен» Ж. Бізе, декілька танго А. П'яццоллі та ін. Але з усіх творів «раннього періоду» розвитку ансамблю слід виділити «Кубинський пейзаж з дощем» Лео Брауера, який, завдяки своїй сонористичній ідентичності, нетрадиційності нотного запису та застосуванню репетитивних й алеаторних технік композиторського письма, певною мірою *визначив* стилістику колективу, учасники якого прагнули втілити у своєму виконанстві новаційні здобутки музичного мистецтва. Деякі зміни складу квартету (у теперішньому складі це Сергій Гаркуша, Максим Трянов, Ірина Половинка та Андрій Брагін) лише посилили рух до визначених стильових орієнтирів. Протиставляючи власне бачення гітарного ансамблю академічному гітарному мейнстріму, що традиційно тяжіє до романтичного модерністського канону сформованого естетикою Андреаса Сеговії, учасники Харківського гітарного квартету, натхненні досвідом виконання музики Л. Брауера, почали формувати мережу взаємозв'язків з сучасними композиторами та розширювати пошук нової цікавої музики. Важливою особливістю цього кропіткого процесу поповнення репертуарної скарбниці стала *національна орієнтованість* ансамблю, тобто залучення визначних українських композиторів до написання творів для Харківського гітарного квартету.

Одним з перших «соратників» колективу став Костянтин Бліох — самотній гітарний композитор, з-під пера якого з'явилась сюїта «Хоровод» (як квартетна версія раніше написаного концерту для гітари та струнного оркестру),

оригінальний твір-присвята «Квартет», а також мініатюри «Сувенір» та «4U». Крім цього учасники квартету презентували значний доробок сольних творів К. Бліоха, серед яких чотири багаточастинні сонати. Дует М. Трянова та А. Брагіна з солісткою О. Гусаревою здійснив запис та виконав цикл «Різдвяні пісні» оп. 27 (2009 р.). На студії звукозапису NN Studio були здійснені записи дуетів для скрипки та гітари «Asya's Song» оп. 17 (М. Трянов — гітара, Є. Музикант — скрипка) та «Christmas Carol» оп. 39 (І. Половинка — гітара, Є. Проценко — скрипка).

Багаторічна творча діяльність Харківського гітарного квартету збагатила національний репертуар творами композиторів Харківської школи Дмитра Малого — це неокласичні Пасакалія та Хоральні варіації, Дениса Бочарова — це «Присвята Гії Канчелі», «Присвята Філіпу Гласу», п'єса «Aftersounds» та Сюїти «Шість частин» і «Криптограма». Композитор Володимир Богатирьов присвятив ансамблю концептуальний твір «Кольори шуму» та тріо «Pezzo geometrico in modo suprematismo», прем'єра якого відбулася на Двадцять сьомому міжнародному фестивалі сучасної музики «Контрасти» у м. Львів.

Як постійний учасник фестивалів сучасної та гітарної музики, Харківський гітарний квартет з успіхом здійснив світові прем'єри творів українських композиторів, серед яких «Novillero» Кіри Майденберг-Тодорової, «Мурал» Сергія Вілки, «Literacy path», «Hutsul party» та «Marvel eve» Андрія Андрушка, «Річкар пам'яті Бетховена» Михайла Вігули та «Три джазові мініатюри» Юрія Стасюка.

Особисте знайомство учасників квартету з заслуженим артистом України Петром Полухіним принесло свої творчі плоди. Так у 2017 р. Харківський гітарний квартет у Кіровоградській обласній філармонії творами П. Полухіна, а саме варіаціями для квартету на пісню «Їхав козак за Дунай» та обробкою «Щедрика» М. Леонтовича, відкрив мистецький фестиваль «Кропивницький», за що був відзначений Грамотою Міністра культури України.

Два оригінальні твори для чотирьох гітар видатного композитора Мирослава Скорика є результатом зацікавленості митця в темброво-виражальних можливостях гітарного ансамблю з одного боку, а з іншого — вони є результатом подвижницької діяльності львівської гітаристки та педагога Л. Сидоренко. Це яскраві п'єси — «Танго» та «Латиноамериканські терції», що увійшли до репертуару Харківського гітарного квартету й стали окрасою спеціальної «української» програми.

Навіть найближче майбутнє, на жаль, передбачити неможливо. Особливо гостро це відчувається в умовах воєнного часу. Та в учасників квартету немає жодного сумніву щодо продовження творчої діяльності. Жодною мірою не маючи на меті смішити Всевишнього, зазначимо, що триває робота над реалізацією твору Андрія Андрушка «An Instant Macabre», що був написаний у буремному 2022 р. Також у співпраці з квартетом Леонід Грабовський створив симфонію-капричю для гітарного квартету та струнного оркестру «Тетрагон», яка теж очікує своєї прем'єри. Цей масштабний твір видатного майстра української музики відкриває новий етап у розвитку колективу. Створення «Тетрагону» Л. Грабовського є потужним увиразненням розквіту українського гітарного ансамблю

та своєрідною маніфестацією багатства виконавських можливостей гітарного квартету як камерно-інструментального складу.

Таким чином, Харківський гітарний квартет послідовно утверджує обраний підхід до ансамблевого виконавства, у яких гітара постає камерно-інструментальним «голосом» сучасної музичної культури. Участь у численних фестивалях і концертних проєктах в Україні та за кордоном, виконання світових прем'єр українських композиторів, а також неспинний процес творчої взаємодії з ними, свідчать про сформованість національної ідентичності колективу, яка вирізняє Харківський гітарний квартет у багатоголосі нового звукового простору.

І. Половинка

СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВАЛЕРІЯ ПЕТРЕНКА

І. Polovynka

STYLISTIC DOMINANTS IN THE PERFORMING ACTIVITY OF VALERII PETRENKO

Виконавська діяльність видатного українського гітариста, композитора й педагога Валерія Петренка (1939–2025) посідає особливе місце в історії національного гітарного мистецтва другої половини XX — початку XXI ст. Його творчість вирізняється цілісністю художнього мислення та прагненням до розширення меж традиційного сольного гітарного виконавства.

Формування індивідуального виконавського стилю митця тісно пов'язане з його професійним шляхом, активною концертною та просвітницькою діяльністю.

Валерій Петренко народився 23 грудня 1939 р. в місті Дніпро. Музичну освіту здобув у Львівській державній консерваторії імені М. В. Лисенка (клас Г. Казакова). З 1966 р. він розпочав активну концертну діяльність як соліст-гітарист Укрконцерту, а з 1971 р. став солістом Київської державної (нині — національної) філармонії України. В. Петренко неодноразово залучався до складу журі національних і міжнародних конкурсів гітаристів. На його честь було організовано I та II Всеукраїнські відкриті гітарні фестивалі-конкурси, що відбулися в Києві у 2001 та 2003 рр., а також Всеукраїнський фестиваль-конкурс гітарного мистецтва «Гітара світу», проведений у Ялті. Важливим аспектом творчої біографії митця є педагогічна робота, зокрема викладання в Київському музичному училищі імені Р. Глієра, що сприяло поширенню його виконавських ідей у професійному середовищі. В. Петренко здійснив численні гастролі в понад 30 країнах Європи, Латинської Америки та Азії, популяризуючи класичну гітару за межами України. Його виконавські здобутки відзначено званням «Заслужений артист Української РСР» (1987) та «Народний артист України» (1999). Відомий український гітарист та композитор Анатолій Шевченко присвятив Валерію Петренку твір «Карпатська рапсодія». Про життя та творчість Валерія Петренка було знято документальний фільм «Валерій Петренко. Струни моєї душі» (сценарист і режисер — Галина Черняк, оператор — Олександр Скупар, ДТРК «Культура», 2005 р.).